HE 230/2021 vp laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta – Tukiliiton näkemykset

Kuuleminen eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa 13.12.2021

Kehitysvammaisten Tukiliitto,

lakimies Tanja Salisma

Kehitysvammaisten Tukiliitto

- Valtakunnallinen jäsenyhdistysten (n. 170 kpl) muodostama yli 16 000 jäsenen ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestö
- Kohderyhmiin kuuluvat apua ja tukea asioiden ymmärtämiseen, oppimiseen ja arjen toimintoihin tarvitsevat ennen aikuisikää vammautuneet ihmiset perheineen ja läheisineen
- Toiminnan pohjana erityisesti YK:n vammaissopimuksessa turvatut oikeudet, kuten osallisuus, yhdenvertaisuus ja itsemääräämisoikeus

Kannatamme covid-19-suojan edellyttämistä sote-alan työntekijöiltä

- Kehitysvammaiset ja vastaavaa tukea tarvitsevat ihmiset erityisen haavoittuvia asiakkaita ja potilaita
  - Usein välttämätöntä käyttää paljon erilaisia sote-palveluita
  - Itse suojautuminen voi olla hankalaa
  - Perheet olleet jo lähes 2 v. todella kovilla: palveluita voitava käyttää turvallisesti!
  - Kehitysvammaisten hoitajat hännillä sote-ammattilaisten rokotuskattavuudessa
- Perusoikeuspunninta: ensisijaisinta suojata oikeutta elämään
- Tärkeää arvioida yksilöllisesti, ketkä asiakkaat ja potilaat ovat työntekijöiltä suojaa edellyttävin tavoin alttiita vakavalle koronataudille (esim. ei vain Down)

Poikkeamismahdollisuudesta ja työntekijän asemasta

- Pidämme perusteltuna ehdotettua sääntelyä siitä, miten hankitaan ja käsitellään tietoja työntekijöiden koronasuojasta
  - Tarpeen selventää, että koskee myös esim. ns. keikkalaisia
- Myös se, miten ehdotuksen mukaan toimitaan, jos työntekijällä ei ole riittävää suojaa, on Tukiliitosta kannatettavaa, mutta on nähdäksemme epäselvää:
  - Voiko työntekijä hankkia omalla kustannuksella negatiivisen testituloksen päästäkseen töihin, vaikka hänellä ei arvioitaisi olevan lääketieteellistä syytä kieltäytyä rokotteesta?
  - Negat. testitulos saatava 48 vai 72 h ennen vuoron alkua?
- Pidämme järkevänä mahdollisuutta erityistä syytä poiketa ehdotetusta pykälästä

Epäselvyyttä henkilökohtaisen avun osalta

- Ehdotuksesta ei käy selväksi, kuuluvatko myös vammaisille ihmisille VPL:n nojalla myönnettävät henkilökohtaiset avustajat työnantajineen sääntelyn piiriin → syytä täsmentää perusteluissa
- Työnantajamallia erityisesti aiheellista huomioida perusteluissa tarkemmin, esim.
  - Kuka arvioi, onko vammainen työnantaja edellytetyin tavoin altis vakavalle koronataudille? Hän itse (esim. lääkärintodistukseen pohjaten)?
  - Avustajien heikko saatavuus huomioiden käytännössä varmasti usein tarpeen käyttää poikkeamismahdollisuutta ja jatkaa suojaamattoman avustajan käyttöä
  - Voi muodostua ongelmalliseksi, ettei voi irtisanoa riittävää suojaa omaamatonta avustajaa (ei tiedossa työtä hänelle)

Riittävän suojan edellyttäminen koulussa ym. työskenteleviltä

- Tukiliitto pitää aiheellisena, että selvitetään pikaisesti, miten voitaisiin edellyttää vastaavaa suojaa vakavalle taudille alttiiden lasten ja nuorten kanssa päiväkodeissa, kouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa työskenteleviltä
  - Välttämättömiä palveluita (erityisesti perusopetus ja oikeus oppia; huom. kuitenkin myös oppivelvollisuus laajennus), joissa jokaisella tulee olla oikeus turvallisuuteen yhtä lailla kuin sote-palveluissa
  - Koti- tai etäopetus pidempään jatkuvana selkeästi suurimmalle osalle lapsista, nuorista ja perheistä huono vaihtoehto (huomioon esim. sosiaaliset suhteet, mallioppiminen, perheen kuormitus)

Huoli henkilöstön saatavuudesta

- Tukiliitto jakaa kehitysvamma- ja vammaisalan toimijoiden suuren huolen siitä, miten saadaan riittävästi osaavaa henkilöstöä alalle ja pidettyä heidät siellä (esim. KVANK:n kannanotto)
  - Tämä ehdotus voi joiltain osin heikentää työvoiman saatavuutta (johtaa alalta poistumiseen tai heikentää halua hakeutua sille)
  - Toisaalta joissain yksiköissä tilannetta voi jopa parantaa se, jos ehdotuksella saadaan vähennettyä koronan aiheuttamia sairauslomista ja karanteeneista johtuvia poissaoloja
- Olennaista pikaisesti ryhtyä konkreettisiin tehokkaisiin toimenpiteisiin työvoimapulaan puuttumiseksi yhteistyössä alan toimijoiden, ml. järjestöjen, kanssa (riittävät resurssit, joustavammat koulutuspolut, monipuolisemmat pätevyysvaatimukset jne.)